

DOI 10.36074/05.06.2020.v2.20

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ: ОЛЕКСАНДРІВСЬКА ШКОЛА-ХУТІР ДЛЯ ГЛУХОНІМИХ (1903–1911)

ORCID ID: 0000-0002-7772-9364

Антонець Наталія Борисівна

канд. пед. наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу історії та філософії освіти
Інститут педагогіки НАПН України

УКРАЇНА

Сучасні трансформації, спрямовані на докорінне реформування навчання та соціалізацію дітей з особливими потребами, сприяють підвищенню інтересу до історичного досвіду у цій царині. У цьому зв'язку звертає на себе увагу діяльність унікальної Олександрівської школи-хутора для глухонімих та її безпосереднього організатора Ф. Мовчановського.

Польський дворянин (уродженець м. Сувалки, Польща) Фелікс Францович Мовчановський (1852–1921) усе своє свідоме життя провів на теренах сучасної України. Спочатку він мешкав у Харкові, а у середині 1870-х рр. переїхав у повітовий Олександрівськ (нині місто Запоріжжя), де у 1875 р. заснував паровий лісопильний завод та придбав лісову пристань, завдяки чому невдовзі став одним із самих заможних людей краю. Його неодноразово обирали гласним (депутатом) Олександрівського повітового земства та членом місцевої Думи, а 11 грудня 1901 р. депутати Олександрівської Думи довірили Ф. Мовчановському пост міського голови.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності Ф. Мовчановського була турбота про заснування та розвиток місцевих закладів освіти. Як депутат і як міський голова він відіграв значну роль у відкритті першого в Олександрівську чоловічого середнього закладу – семикласного механіко-технічного училища (від нього веде свій літопис сучасний Національний університет "Запорізька політехніка"), семикласного комерційного училища імені графа Вітте, у побудові приміщення для жіночої гімназії та багато ін. [1].

Не пройшло повз увагу нового міського голови і колишнє рішення місцевої Думи позитивно відреагувати на лист із Санкт-Петербургу від Попечительства государині імператриці Марії Федорівни над глухонімими із закликом створювати в Російській імперії школи-хутори для глухонімих. У серпні 1903 р. школа-хутір, що почала таки розбудовуватися в мальовничій степовій місцевості в двох верстах від Олександрівська завдяки ініціативі Фелікса Францовича, прийняла перших 30 дітей [2].

Потрібно було мати оптимізм, енергію, підприємливість та авторитет Ф. Мовчановського, щоб без допомоги державних коштів, лише завдяки добровільним пожертвуванням упродовж семи років на 30 десятинах землі побудувати та забезпечити злагоджене функціонування цілого містечка, опис якого вражає і сьогодні. Так, у комплекс, зокрема, входили: 1) дитячий садок, до якого на постійне проживання приймали 30 малюків 5-6-річного віку і де діти проходили трирічний підготовчий період до навчання; 2) 9-річна школа, у якій педагоги навчали своїх вихованців усного словесного мовлення та використання його як засобу спілкування і здобуття знань; 3) школа для

невстигаючих, де педагоги намагалися не допустити розвитку в учнів апатії, пригніченості, лінощів і, за можливості, допомогти ліквідувати причини відставання та наздогнати ровесників з основної школи; 4) школа-санаторій на березі Чорного моря, куди по черзі на рік відправлялися зі своїми вчителями п'ять молодших класів школи-хутора; 5) зразкове сільськогосподарське хазяйство, де учні здобували новітні для того часу знання та вміння; 6) друкарня та завод землеробських машин і знарядь, під час проектування яких було враховано максимум відомих на той час технічних удосконалень та витримано всі гігієнічні вимоги. Учні старших класів після засвоєння ними певних навичок на уроках ручної праці допускали до роботи на заводі та в друкарні у вільний від занять час. Так вони здобували професію і після закінчення школи могли тут працювати, отримуючи досить пристойну заробітну плату [3].

Зауважимо, що педагоги школи-хутора, бажаючи надихнути інших власним прикладом, всіляко намагалися репрезентували свій заклад і свій досвід широкій громадськості. Розглянемо тільки кілька напрямів такої діяльності:

- У грудні 1910 р. група вчителів Олександрівської школи-хутора взяла участь у Всеросійському з'їзді сурдопедагогів, що проходив у Москві. Так, делегати прослухали та обговорили доповіді викладачів цього навчального закладу Аркадія Мальцева "Участие учреждений Александровского отдела Попечительства о глухонемых на выставке и о необходимости популяризации идеи обучения глухонемых в обществе", Павла Гладуша "Почему глухонемые по окончании школы чуждаются физического труда", Марії Попової "К вопросу о материальном положении учителя глухонемых". Ці доповіді разом із матеріалами тих педагогів школи-хутора, які з різних причин не змогли виступити під час проведення з'їзду (а це доповіді І. Соколянського "Об обучении украинских глухонемых детей родному языку" та О. Сафонової "О школе-санатории в г. Евпатория") було надруковано у збірнику праць з'їзду [4].

- Школа неодноразово брала участь у різних виставках, де завжди звертала увагу відвідувачів (наприклад, на Катеринославській виставці 1910 р. за постановку навчально-виховної роботи вона отримала велику золоту медаль). Розповіді про заклад та його експонати спонукали багатьох відвідувачів виставок надавати хутору посильну фінансову підтримку.

- Педагоги школи-хутора висвітлювали власний досвід на сторінках окремих видань. Так, у 1910 р. в типографії хутора були надруковані брошури директора закладу М. Лаговського "Учреждения Александровского отдела попечительства о глухонемых" та "Лекция, прочитанная в августе 1910 года на сельскохозяйственной выставке в г. Екатеринославле", викладача А. Мальцева "Училище-хутор глухонемых в г. Александровске, Екатеринославской губернии. 1903-1910 гг.", агронома А. Агафоненка "Описательный отчет по хозяйству хутора при училище глухонемых за 1910 год".

- Друкарня школи-хутора виготовила цілу серію поштових листівок із зображеннями, що висвітлювали життя цього закладу. Листівки було виконано на високому поліграфічному рівні, і, розлітаючись по світу, вони демонстрували територію містечка, архітектуру навчальних та допоміжних будівель, відтворювали навчальний процес, ознайомлювали з промисловими та господарчими об'єктами тощо. Так завдяки пошті пропагувалися загальні досягнення сурдопедагогіки та висвітлювався конкретний практичний досвід. Нині близько 70 таких унікальних поштових листівок зберігається у фондах Музею історії Українського товариства глухих [5].

Список використаних джерел:

- [1] Шевченко, В. (2017). *Польський дворянин Фелікс Мовчановський: життя та діяльність*. Запоріжжя: Дике Поле.
- [2] Каменский, П. В. (1914). *История одного погрома* (2-е изд., доп.). Екатеринославль.
- [3] Антоненко, Н. Б. (2011). Доброчинність в історичній ретроспективі (Олександрівська школа-хутір глухонімих). *Педагогічна освіта: теорія і практика*, (8), 8–14. Вилучено з : <http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/view/188247/187508>
- [4] Рау, Ф. А., Дрожжин, А. Д. (Сост.). (1911). *Труды Всероссийского съезда деятелей по воспитанию, обучению и призрению глухонемых, состоявшегося в Москве с 27 декабря до 31 декабря 1910 года*. Москва.
- [5] Сакун, В. (2017, лютий 15). Унікальна книжечка Володимира Скурчинського. *Наше життя*. Вилучено з: <https://ourlife.in.ua/na-zlobu-dnya/s-redaktionnoi-pochty/2444-unkalna-knizhechka-volodimira-skurchinskogo.html>

DOI 10.36074/05.06.2020.v2.21

КОМАНДНА РОБОТА В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

ORCID ID: 0000-0002-2981-6877

Каплієнко Анастасія Іванівна
аспірантка

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Літовченко Ольга Василівна

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського

УКРАЇНА

Командна робота набуває особливого значення в умовах інклюзивної освіти. Адже успішність виконання завдань, які поставлені перед інклюзивною освітою, у великій мірі залежить від тісної взаємодії усіх фахівців, які залучені до навчання дитини з особливими освітніми потребами. І. Дмитрієва з цього приводу наголошує: «для досягнення суспільно й індивідуально значущих результатів у цій галузі дуже важливими на сьогодні є питання залучення міцного кадрового потенціалу системи як спеціальної, так і загальної освіти, та розробки моделей взаємодії між фахівцями загальноосвітніх і спеціальних навчальних закладів для ефективного використання такого потужного ресурсу, що сприятиме розвитку інклюзії в Україні» [3]. А тому варто приділити особливу увагу вивченню командної роботи саме у контексті компетентнісного підходу.

Полісемантичне розуміння команди (як «колективу», «малої групи», «групи людей, об'єднаних спільною діяльністю») зумовлює необхідність означити доцільне визначення терміну з огляду на контекст нашого дослідження.

Як групу індивідів, людей-одномумців, що для досягнення певної мети координують свої взаємодії, трудові й інтелектуальні зусилля, розуміє поняття «команда» І. Дмитрієва [3].

За визначенням В. Горбунової [2], команда – це мала група, що вирізняється позитивною синергією спільної консолідованої діяльності,